

КОСТЯНТИНОПОЛЬ. Повстання в Албанії розростається. Під прапир повстанців стало багато малісоріє і м'ридітів.

Арешт капітана Костевича.

БЕРЛІН. Цими днями в Берліні арештовано руського капітана, Костевича, обвинуваченого за шпійство. По справі пій допитано багато свідків. Костевича командировано було в Берлін для досконального вивчення хімії. Перед ним була офіційна депешка військового відомства в германським урядом. Костевичу дозволено було оглянути германські приватні хімічні заводи. Ніяких конспіративних збірань у його на квартирі не було. Костевич не крився, що він руський офіцер. Клопоту руського посольства в Берліні про те, щоб Костевича випущено було з під арешту, не дали ніяких результатів.

ВІДЕНЬ. „N. F. Presse“ обмірковуючи у вступній статті відозву російських націоналістів про галяцькі утиски, протестує проти втручання Росії у внутрішні справи Австрії. Прикінці статті говориться про те, що поляки повинні порозумітися з українцями.

Бібліографія.

В. И. Масловъ. Литературная дѣятельность К. Ф. Рыльева. Стор. V+371+144. Київ. 1912.

Цікава постать поета-громадянина, що буквально таки зложив свою голову за свої переконання, здавна притягала цікавість громадянства. Проте тільки тепер вийшла праця, що докладно малює його духове обличчя, розказує історію короткого, зате повного руху й думки життя та літературних заслуг. Літературний талант у Рилєєва був невеликий, надто ще і його і всіх його однолітків потопив у промінні своєї слави Пушкін. Проте поезія Рилєєва все ж таки зажила колись великої популярності серед російського громадянства—через трагічну долю самого автора та ту громадську думку, що джерелом живим б'є з неї. Цікавились нею й українці, бо сюжети для своїх творів дуже часто брав Рилєєв з історії України. Такі поеми, як „Войнаровскій“ або „Наливайко“ (частина) і т. и. не могли не будити де-яких суголосних згуків у серцях і українців.

Звідки Рилєєв, великорос в роду, далекий од українського життя, прийшов до думки використовувати сюжети з української історії—на це відповідь дає розділ п'ятий монографії д. Маслова. Досить докладно розглядає автор ті впливи, що зацікавили Рилєєва українською старовиною. Перебуваючи з полком на Слобідській Україні, поет не міг не бачити, що українське життя дуже різниться од великоросійського; до того ж саме тоді, на початку XIX віку, історичні традиції українського громадянства почали переходити в більш-менш, як на той час, свідомі змагання національні; інтерес до України по trochu пробивається і в російське письменство. Рилєєв приятелював з багатьма українськими патріотами, по торішньому „малоросіянами“ (Маркевич, Муханов, Корнилович то що), і вони постачали йому історичні праці та підтримували в йому зацікавлення українськими сюжетами. Романтичний настрої цих патріотів захопив і Рилєєва, а багата на великі події та боротьбу за волю історія українського народу тим більше притягала його увагу, що й сам він з природи був співцем волі переважно. Все оце вкупі й породило у Рилєєва той ентузіазм до України, що вилився в його поемах. В перших своїх творах він пробує пересадити на великоруський ґрунт,—правда, нещасливо—українську думу й зве свої вірші теж „думами“, бо думи—мовляв він у передмові до своїх віршів—„старинное наследіе отъ южныхъ братьевъ нашихъ“. З художнього боку „думи“ Рилєєва вийшли невдатні і на них більш позначається впливу од історичних віршів польського письменника Німцевича, ніж од українських народніх дум,—але цікава була вже сама спроба прищепити нову форму поезії на великоруському ґрунті. Вище за думи стоять поеми Рилєєва, надто єдина закінчена цілком „Войнаровскій“, що здобула найбільшу популярність авторів серед „малоросіян“.

Власне, як зовсім справедливо зазначає й д. Маслов на поемах Рилєєва український вплив теж не був дуже великий, українська стихія мало одбилась на них і постаті героїв закреслені на модний тоді байронівський штаб. Українська стихія не увійшла в плоть і кров поета і через те вплив її був поверховий, обмежуючись що до форми на літературних наслідуваннях. Далеко цікавіше одбився той вплив на змісті поеми Рилєєва, а це особливо видно з того, що „проклятого зрадника“ Мазепу у його змальовано зовсім не чорними фарбами. Це—великий патріот рідного краю, що свідомо обороняє незалежність його і йде за це на великі жертви. Рилєєв зумів стати, творячи образ Мазепи, над тими історичними забобонами, що панували та й досі панують серед російського громадянства; він пішов тут за українським громадянством, що зовсім не поділяло офіційного погляду на популярного гетьмана. Українське громадянство, як каже проф. Грушевський, „окружило п'єтизмом гетьмана, проклятого за український патріотизм; і тим часом як у покорній історіографії переходили з книги до книги Утерті фрази про „Мазепине коварство“—з покоління в покоління росло спочуття і поважання до „великого патріота“, „великого гетьмана“, опоганеного і про-

клятого за те, що по своєму розумінню хотів добра своєму „малоросійському отечеству“ („Мазепинство“ і „Богданівство“, „Л.-Н.-Вістник“, 1912, I, 96). Рилєєв одбив у своїй поемі цей п'єтизм і спочуття, перенявши не офіційні погляди на Мазепу з настроїв сучасного українського громадянства.

Монографію д. Маслова, особливо згаданий п'ятий розділ, залюбки прочитає кожний, хто цікавиться українством у його минулому. Літературу питання автор використав досить повно і старанно, пропусків заважати можна не багато (між иншим пропущено „Політичні пісні українського народу“ Драгоманова, де зроблено зводку народнього і письменного матеріялу про Мазепу). Але тим більше вразить читача епітет „завідомо извѣстнаго злодѣя и клятвопреступника“ (ст. 300), що ним наділяє д. Маслов Мазепу. Де-де, а в науковій праці так говорити просто сором, і даремно автор не взяв собі за приклад того письменника, про якого пише. Посилатись на літературну традицію, що, мовляв, прокляла Мазепу, тут мало, бо відомо тепер, звідки набірались жару ті шершу панегіристи, а потім „хулители“ Мазепи, що „овірошописали“ його так прикро. Адже вони брались і всіх майбутніх зрадників оптом „овірошописати“, а це невелику ціну складає їхній широті. З другого боку і прокляти Мазепи в народніх піснях мають свій корінь в соціальних причинах, і наука наших часів повинна розібрати все це до ладу, а не збувати питання порожною, глибоко несправедливою й образливою фразою.

С. Френев.

Театр і музика.

— Український театр. Сьогодні в літньому театрі купецького саду трупа д. Садовського виставляє ком. „За двома зайцями“ і „Вечерниця“.

За український університет.

До привітань українському парламентському союзі прилучають свої голоси: торгові служачі міста Катеринослава (36 підписів), українських артистів (8 підписів), громадяне з с. Максимовки на Чернігівщині (9 підписів), з Рахнів-Лісових (3 підписи), з міста Чернігова, з м. Сумів, ще з Катеринослава (6 підписів), з Новоросійська (6 підписів) учителі і учителька на харківських земських курсах, (25 підписів) гурт учителів в Поділля (15 підписів).

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

С. М.-ПЕРЕЩЕЛИНА, костянтинградського повіту (на Подлавщині). Гімназія. 28 мая у нас відбувся громадський сход, на якому обговорювались де-які місцеві справи. Між иншим волосний писарь прочитав відповідь земства на постанову громади реорганізувати теперішню двохласову школу в городську. В відповіді говорилось, що земство найшло неможливим вводити прохання громади, через те, що помешкання двохласової школи, непридатне для городської школи, для цього треба будувати другий дім. А тому земство рає громаді краще відкрити у себе гімназію. Така пропозиція викликала незадоволення у більшості селян. Вбоге селянство, обтяжене всякого рода податками, анає, що гімназія вимагатиме великих щорічних видатків з громадських сум—і через це ботися, щоб гімназія не впава новим татгарем на їхні шви. Крім цього, негативним відношенням селян до гімназії керували ще й інші мотиви.

На сході чулись голоси, що це буде школа „панська“, що вчитимуться в ній тільки діти багатців, а вбогим не буде туди приступу. Де-які ж багатчі обіцають дати по сто карбованців кожний на гімназію, коли дозволять її у нас будувати.

Одначе, як не кричали проти гімназії, а врешті прийшли до згоди, і громадський сход постановив клопотатись про відкриття у нас гімназії. Землі для цього рішили дати свільки потрібно буде.

Дивно, що ніхто і не згадав навіть про ще більшу потребу у нас якоїсь спеціальної школи—ремісничої сільсько-господарської або що,—а то дійсно нашої бідності зовсім не видно буде вчитися в гімназії.

МАКІВКА. (Довщина). Душогубство є шахті. Стався небувалий в нашій місцевості випадок; скільки вже існують тут шахти, ніхто не пам'ятає, щоб де коли в шахті счинилось таке душогубство. 9-го іюня, годин коло 8 ранку, в шахті „Капітальної“ (рудник бувший Маркова), видано було вагончик з породою; коли поверхові одкатчики догнали його до міста звалки й перекинули під кручу, то з нього, разом з камінням, випав і труп чоловіка з одрубаною головою (голова по цей час не знайдено). Зараз же нарobili крику, збіглись де-які робітники й шахтове начальство; виявилось, що вбитий—старший десятник Маркан, що прослужив на цьому руднику років більш десяти. Людина була поважна, коригувався загальною пошаною, як од свого начальства, так і од робітників. З якою метою його вбито, не можна й догадатись. Поліцейські й судові власті роблять слідство. Виявилось тільки